

1989, 24. ledna. – Sdělení VONS č. 894 „*Postihy údajných organizátorů manifestací“ o trestním stíhání skupiny šestnácti československých občanů pro trestný čin výtržnictví a o dalších postizích v souvislosti s manifestací v Praze k dvacátému výročí smrti Jana Palacha.*¹

V uplynulém týdnu bylo krátkodobě zadrženo přes tisíc účastníků demonstračních vystoupení, původně motivovaných vzpomínkovým aktem k 20. výročí sebeoběti Jana Palacha. Proti několika stům zadržených bylo zahájeno řízení pro přečiny nebo přestupky proti veřejnému pořádku, několik desítek je jich trestně stíháno, na mnohé byla uvalena vazba. O vývoji událostí budeme průběžně referovat.

Nicméně existuje skupina zadržených, jejichž postavení je specifické, neboť byli v oficiálních sdělovacích prostředcích označeni za iniciátory a organizátory těchto akcí a byla sdělena jejich plná jména a adresy. Složení této skupiny se mění podle momentálních potřeb státní moci, poslední stav je následující:

Pro trestný čin výtržnictví (§ 202/1 tr. z.), kterého se měli 16. ledna dopustit položením květin nebo pouhou přítomností na Václavském náměstí, je pravděpodobně stíháno 16 osob: Jiří Fiala, Václav Havel,² Dana Němcová, David Němec, Stanislav Penc, Jana Petrová, Petr Placák, Jana Sternová, Jitka Vavříková, Ota Veverka a Saša Vondra, kteří jsou ve vazbě, dále pak Bořislav Holeček, Lubomír Jaroš, Marek Ptáček, Jiří Svoboda a Josef Žáček, kteří byli dne 22. ledna propuštěni z vazby a jsou nadále stíháni na svobodě. Mezi obviněnými jsou čelní aktivisté nezávislých iniciativ včetně dvou ze tří mluvčích Charty 77 Dany Němcové a Saši Vondry. Řízení se vede se značným spěchem, již dnes – tj. 24. ledna – proběhlo seznámení s výsledky vyšetřování nejméně u 8 obviněných: D. Němcové, D. Němce, S. Pence, J. Petrové, P. Placáka, J. Sternové, O. Veverky a S. Vondry.³ U V. Havla má seznámení proběhnout 27. 1. 1989.

Trestní stíhání těchto 16 aktivistů zapadá do celkové linie tvrdých perzekucí proti jakémukoliv projevu občanské nespo-

kojenosti. Je však o to otřesnější, že jmenovaní mají být potrestáni čistě pro výstrahu, jako údajní organizátoři a iniciátoři manifestací. Byli totiž zadrženi při individuálním kladení květin k soše sv. Václava, tedy podstatně dřív, než bezpečnostní síly vyprovokovaly a vytvořily situaci, kterou by bylo možno označit za narušení veřejného pořádku.

Informace o Chartě 77, r. 12, 1989, č. 3, s. 5.

POZNÁMKY

- ¹ Obecně k postihům souvisejícím s manifestacemi k 20. výročí smrti Jana Palacha viz dále sdělení VONS č. 897, 912 a 1093, dokumenty č. 901, 916 a 1097.

Na Václavském náměstí v Praze měl být přednesen projev mluvčích Charty 77 Tomáše Hradílka, Dany Němcové a Alexandra Vondry u příležitosti 20. výročí smrti Jana Palacha (dokument Charty 77 č. 4/89), což nakonec nebylo umožněno. Projev viz in: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*, sv. 2, Praha 2007, s. 1067–1068. Tomáš Hradílek zaslal 17. 1. 1989 vládám zemí zúčastněných na procesu KBSE dopis obsahující zprávu o policejním násilí proti účastníkům vzpomínkových akcí k 20. výročí smrti Jana Palacha a o porušování lidských práv v dalších zemích sovětského bloku (dokument Charty 77 č. 5/89). Tamtéž, s. 1068–1070. Tomáš Hradílek téhož dne oznámil konání hladovky kolektivu mluvčích a dalších aktivistů Charty 77 na protest proti věznění účastníků pietního aktu k uctění památky Jana Palacha (dokument Charty 77 č. 6/89), tamtéž, s. 1071, a 20. 1. 1989 vydal dokument „Prohlášení k lednovým událostem“ zasláný vládě ČSSR a Federálnímu shromáždění ČSSR (dokument Charty 77 č. 8/89), tamtéž, s. 1072–1075.

Proti perzekuci v souvislosti s manifestacemi protestovali občané v řadě petic, viz např. petice adresovaná prezidentu republiky, předsednictvu vlády ČSSR, Federálnímu shromáždění ČSSR, Federálnímu ministerstvu vnitra a ČTK z 15. 1. 1989 obsahující protest proti policejnímu zásahu vůči účastníkům pietní vzpomínky na Jana Palacha a požadavek dodržování svobody shromažďování a projevu a dalších občanských práv, LP, Sb. VONS, inv. č. 11, sign. IV/14, kart. 10; petice Federálnímu shromáždění ČSSR a prezidentu republiky obsahující protest proti brutálním policejním zásahům vůči československým občanům, žádost o okamžité propuštění

osob zadržovaných v souvislosti s 20. výročím smrti Jana Palacha a vyšetření nezákonných praktik orgánů ministerstva vnitra, tamtéž, sign. IV/15, kart. 10; dokument obsahující text petice studentů Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze adresované blíže nespecifikovanému poslanci Federálního shromáždění ČSSR obsahující protest proti zásahu policejních složek 28. 10. 1988 a 15.–21. 1. 1989 a výzvu k zasazení se o zastavení perzekuce v Československu a dopis bohoslovců a duchovních Československé církve husitské Ústřední radě církve a jejímu patriarchovi z 1. 3. 1989 obsahující protest proti brutálním zákrokům proti účastníkům vzpomínkových akcí u příležitosti 20. výročí smrti Jana Palacha a žádost o vyjádření k této perzekuci, tamtéž, sign. IV/17, kart. 10.

Perzekuce vyvolala i mezinárodní pozornost a solidaritu, viz např. výzvy k psaní dopisů československým představitelům na podporu československých občanů vězněných v souvislosti s účastí na vzpomínkových akcích k výročí upálení Jana Palacha in: *Amnesty International Urgent Action*, 23. 1. 1989 a 27. 1. 1989; článek „Activists jailed in crackdown“ in: *Amnesty International Newsletter* 19, 1989, č. 5, s. 1, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 11, sign. IV/16, kart. 10. Dále viz článek „Jan Palach remembered (Czechoslovakia)“ in: *KNS Newsdesk*, 1989, č. 318 (2. 2.), s. 6–7; článek „Mass in Brno for Jan Palach (Czechoslovakia)“ in: *KNS Newsdesk*, 1989, č. 319 (16. 2.), s. 11–12; článek „Independent activist jailed (Czechoslovakia)“ in: *KNS Newsdesk*, 1989, č. 320 (2. 3.), s. 10–11, uloženo in: LP, Sb. VONS, inv. č. 11, sign. IV/27, kart. 10.

K ohlasům v exilovém tisku viz např. článek „Demonstrace v Praze“ in: *Vídeňské svobodné listy*, 1989, č. 5–6 (2. 2.), s. 1; článek „Celý svět odsuzuje nové politické procesy“ o zásahu proti účastníkům vzpomínkových akcí k uctění památky Jana Palacha a reakcích na proces s Václavem Havlem a dalšími československými občany v souvislosti s tzv. Palachovým týdnem in: *Vídeňské svobodné listy*, 1989, č. 9–10 (2. 3.), s. 1; článek „Týden dramatických manifestací v Praze“ in: *České slovo* 35, 1989, č. 1, s. 1–2, 4; článek „Příběhy lednových dnů“ in: *Listy* 19, 1989, č. 2 (duben), s. 5–6; článek „Konec nedokončené bitvy?“, obsahující informace o policejním zásahu proti účastníkům vzpomínkových akcí k uctění památky Jana Palacha, in: *Americké listy*, 1989, č. 44 (10. 2.), s. 2; článek „Československý režim na pranýři“ in: *Americké listy*, 1989, č. 45 (17. 2.), s. 5; článek „Bezmezná nehanebnost a drzost Jakešova režimu“ in: *Naše snahy* 25, 1989, č. 1, s. 1. Další dokumenty k průběhu manifestací a jejich ohlasům viz in: LP, inv. č. 11, kart. 10.

K manifestacím konaným u příležitosti 20. výročí smrti Jana Palacha a postihům jejich účastníků viz soubor textů „Palachův týden 15.–21. ledna 1989“ in: *Lidové noviny*, 15. 1. 1999, mimořádná příloha, s. 21–22, 27–28; též viz diplomovou práci Terezy SYROVÉ: *Protirežimní demonstrace v lednu 1989 u příležitosti dvacátého výročí smrti Jana Palacha a postihy jejich*

účastníků, Katedra historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické při Technické univerzitě v Liberci, Liberec 2010. K protirežimním demonstracím obecně viz knihu Oldřicha TŮMY: *Zítřka zase tady! Protirežimní demonstrace v předlistopadové Praze jako politický a sociální fenomén*, Praha 1994.

² K případu Václava Havla viz dále sdělení VONS č. 911, 939, 940, 964, 965 a 1024, dokumenty č. 915, 943, 944, 968, 969 a 1028, a dokument č. 1197.

³ K případu Jany Petrové a spol. viz dále sdělení VONS č. 910, 940, 964, 972, 982, 1036 a 1080, dokumenty č. 914, 944, 968, 976, 986, 1040 a 1084.